

имели в своей морфологической структуре эмоционально-экспрессивные суффиксы [1, с. 119]:

- а) прозвища, обозначающие человека по роду занятий (*Лапишников, Синельников*);
- б) прозвища, обозначающие внешние признаки человека (*Сологубов*);
- в) прозвища, обозначающие внутренние свойства человека (*Лизуно*);

2 антропонимы, образованные на основе христианских имен в их официальной форме. Данные имена являются греческими по происхождению, а на Русь попадают благодаря церковнославянскому языку (*Афанасьев, Макаров*) [1, с. 39];

3 антропонимы, образованные на основе христианских имен в их народно-разговорной форме. В России формирование фамилий было обусловлено социальными обычаями и традициями, поэтому в основе некоторых русских фамилий лежит народная форма христианского имени (*Аксенов, Базылев*) [1, с. 39];

4 антропонимы, образованные на основе мирских (в значительной мере – дохристианских) личных имен, которые соотносились с наименованиями реальных животного и растительного мира, а также на основе метафорических прозвищ, которые возникли под влиянием ассоциативных связей, и поэтому реконструкция их первоначального значения затруднена (*Дроздов, Налимов*) [2, с. 146].

ЛИТЕРАТУРА

1 Унбегаун, Б. О. Русские фамилии [Текст] / Б. О. Унбегаун; перевод с англ., общ. ред. Б. А. Успенского. – М. : Прогресс, 1989. – 443 с.

2 Рогалев, А. Ф. Историческая антропонимия Гомеля и окрестностей [Текст] / А. Ф. Рогалев. – Гомель : Барк, 2009. – 150 с.

А. У. Аўрамёнак (УА «МДУ ім. А. А. Куляшова»)

Навук. кір. А. В. Шаранова,

ст. выкладчык

ДУХОЎНЫЯ ПОШУКІ ІНТЭЛІГЕНТА Ў ТВОРЧАСЦІ МІХАСЯ СТРАЛЬЦОВА

Яркі прадстаўнік «лірычнай прозы» Міхась Стральцоў шмат зрабіў у справе інтэлектуалізацыі беларускай літаратуры. Некаторыя крытыкі вызначалі яго творчую пазіцыю як погляд выхадца з вёскі, што настальгуе па пакінутым асяроддзі, пакутуе, нібы герой ранняй прозы М. Гарэцкага. Стральцоў звязвае тэму інтэлігента ў першым пакаленні з праблемай сацыяльнай, асобавай і творчай чалавечай самарэалізацыі. Герой Стральцова – інтэлігент, жыхар сучаснага горада, але паводле паходжання і светаадчування вясковец. Адсюль славатая метафара «сена на асфальце». Яму хочацца прымірыць у сваёй душы мегаполіс і вёску, сумясціць традыцыйнае і мадэрновае, быць на узроўні ідэй і самаадчування свайго часу. Ён выразна бачыць вытокі гарадской цывілізацыі, дзе чалавек траціць сувязь з прыродай, міжволі пазбаўляецца душэўнай гармоніі, якой у поўнай меры валодае «натуральны», «прыродны» чалавек, жыхар вёскі. У гэтым стральцоўскі герой, звычайна малады па ўзросце чалавек, аспірант, інтэлігент, кніжнік, блізкі да герояў Гамсуна, Хэмінгуэя, Гарэцкага, Чорнага, Брыля. Аднак і ў вёсцы, на ўлонні прыроды, ён хутка спахапліваецца: не райская ідылія, не пастараль з пастушкамі акаляе яго.

Праграмнае апавяданне «Блакiтны вецер» дае кірунак далейшым творчым пошукам пісьменніка. Многае, што перажываў яго герой-інтэлігент Лагацкі, перажывае кожны чалавек, калі адчувае, што юнацтва залішне рана развітваецца з ім. Сумленныя, як Лагацкі, людзі, вінавацяць у неўладкаванасці сябе, і гэта справядліва. Разам з тым бачыцца і іншае – непрыкаянасць вясковага чалавека, перанесенага ў гарадское асяроддзе, псіхалагічная непадрыхтаванасць яго да гарадскога жыцця. Але М. Стральцоў ніколі не супрацьстаўляў законы гарадской і вясковай маралі, іх духоўныя каштоўнасці. Задача яго

ў цэлым шэрагу апавяданняў – разгледзець псіхалагічныя моманты паводзін вяскоўцаў і гараджан (тых самых вяскоўцаў у другім калене) у іх дачыненні і да вёскі, і да горада. Назва «Сена на асфальце» стане агульналітаратурнай формулай, яна нават апярэдзіць канфліктнасць твораў іншых аўтараў пра вёску і горад. Але ні лірычны герой, ні аўтар не заспакойваліся вынікамі гэтага адкрыцця. «Сена на асфальце» – гэта формула гучыць не дзеля самазаспакаення, а дзеля будучага пошуку. І вектар гэтага пошуку будзе скіраваны ў бок адвечных пытанняў добра і зла, якія аўтар звязвае з пытаннем пра цэласнасць чалавечага «я», ступенню самадастатковасці і самарэалізацыі лірычнага героя, інтэлігента, інтэлектуала. Прымерыць сябе з самім сабой – задача не менш складаная, чым пошук раўнавагі паміж горадам і вёскай.

О. И. Бабак (УО «ГГУ им. Ф. Скорины»)

Науч. рук. Р. М. Козлова,

д.ф.н., профессор

АНТРОПОНИМЫ С ФОРМАНТОМ -АЙ В ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКАХ

Антропонимика – важная область научного знания, которая возрождает историю, быт, культуру народа, отражает стратум лексики, который не сохранился в современных языках. Результаты антропонимических исследований являются ценным материалом для истории, этнографии, археологии, исторической географии и других наук.

Формант *-ай* исследуемых антропонимов восходит к праславянскому *-ajь* [1, с. 88], что позволяет говорить о сравнительной древности словообразовательной модели с *-ай*. Данный формант присоединяется к глагольным и именным основам, выражая качественное значение, то есть значение субъективной оценки [1, с. 88]. Структура антропонимов с формантом *-ай*, а также соотнесенность с соответствующими апеллятивами показала целесообразность следующей классификации:

– антропонимы, мотивированные девербальными апеллятивами, основа которых совпадает с основой глагола настоящего времени, либо повелительного наклонения. Так, антропоним *Заломай* мотивирован апеллятивом *заломай* ‘кто дорожится, дорого запрашивает’, который равен основе глагола настоящего времени (*заломај-у*). По такой модели, следует полагать, образованы антропонимы, общие для восточнославянских языков: бел. *Каратай* – русск. *Коротай* – укр. *Каратай* и др.; бел. *Палятай* – русск. *Полетай*, бел. *Прашчай* – русск. *Прощай*, русск. *Порывай* – укр. *Поривай* и др.; бел. *Пабрызгай*, *Павядай* и др.; русск. *Докучай*, *Подлинай* и др.; укр. *Домогаев*, *Порощай* и др.;

– антропонимы, мотивированные девербальными апеллятивами, основа которых не совпадает с указанными основами. Так, антропоним *Полежай* мотивирован апеллятивом *полежай* ‘ленивый человек’, который не равен основе *полеж-у*. Надо полагать, по такой модели образованы антропонимы русск. *Волочай* – укр. *Волочай* и др. Данная группа немногочисленна и нуждается в детальном рассмотрении;

– антропонимы, образованные от деноминальных апеллятивов. Так, антропоним *Бородай* мотивирован апеллятивом *бородай*, образованным от субстантива *борода*. По такой модели образованы антропонимы: бел. *Каравай* – русск. *Коровай* (*Каравай*) – укр. *Коровай*, русск. *Вересай* и др.

ЛИТЕРАТУРА

1 Sławski, F. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego // Słownik prasłowiański / Pod red. F. Sławskiego. – Wrocław etc. – T. I. – 1974.